

Дослідницький супровід упровадження освітньо-професійних програм Початкова освіта першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Об'єкт дослідження:

значущість цінностей для розвитку людини в цілому та результативності навчання зокрема.

Мета дослідження:

з'ясувати домінуючі цінності здобувачів освіти під час навчання впродовж життя, котрі співвіднесено з віковими відтинками життя людини та узгоджено з періодизацією її психічного розвитку, яку розроблено Е. Еріксоном.

До дослідження було залучено шість груп респондентів: I група – від 4 до 7 років; II група – від 8 до 13 років; III група – від 14 до 19 років; IV група – від 19 до 35 років; VI група – від 35 до 60 років; VII група – від 60 років і до завершення життя.

Зміст анкетування спрямовано на: дослідження розуміння респондентами сутності феномену «цінності»; складання шести переліків цінностей, які обирають респонденти на різних етапах

свого життя; ранжування складників у переліках для встановлення ймовірно домінуючих цінностей, які впливають на обрання способів розв'язання психо-соціальних криз та способів дій відповідно до визначених груп респондентів.

Доведено: першочергову значущість цінностей для розвитку здобувачів освіти в цілому та результативності навчання зокрема, у тому разі, якщо цінності, які обрано ними самостійно, є регуляторами власного життя, діяльності, дій, вчинків, поведінки.

Цитування результатів дослідження: Miyer T., Holodiuk L., Tkachenko I., Savosh V., Bondarenko H., Vashchenko O., Sukhopara I. A change of human values during the life as an indicator of the formation of a spiritual being *AD ALTA. Journal of Interdisciplinary Research*. 2021. Vol. 11. Issue 1. Special XV. P. 30–34. ISSN 1804-7890, ISSN 2464-6733 (ONLINE).

Покликання на повний текст статті: <https://surl.li/wncgtb>

p.201]. For comparison: respondents from 4 to 7 years under the concept of "value" understand:

- "Significant and important";
- "The most expensive for me";
- "How I measure everything that happens in life";
- "The most important";
- "Decisive for me."

According to the respondents, parents' love, belief in their own dreams, toys, parents (for their presence), kindness, friendship, sincerity are values in the range of 4 to 7 years (Figure 1). It is these values that influence the way psychosocial crises are resolved in this age group and indirectly cause the formation of such an integral neoplasm in the child's psyche as: initiative as opposed to guilt.

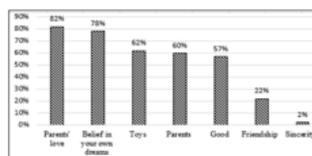

Figure 1 – Ranking of values of respondents aged 4 to 7 years

3.2 Values that Dominate in the Period from 8 to 13 Years

It is significant that friendship dominates among other values (achievements, relationships, parents, education) (Figure 2) as a value that influences the choice of ways to solve psycho-social crises in the age group from 8 to 13 years and indirectly affects the formation in the psyche of a child of this age such an integral neoplasm as the formation of skills and competencies as opposed to feelings of inferiority.

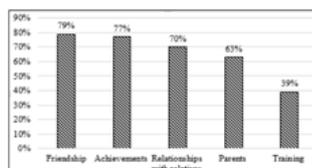

Figure 2 – Ranking of values of respondents aged 8 to 13 years old

3.3 Values that Dominate in the Period from 14 to 19 Years Old

In the age range from 14 to 19, respondents identified other values, including the following: love, independence, communication, beauty, creativity, freedom, self-development, honesty, recognition of others as individuals (Figure 3). Love, independence, communication are among the dominant values in choosing ways to solve psycho-social crises and the formation in the psyche of a young person such an integral neoplasm as: the formation of personal identity in spite of the dysfunction of personal position.

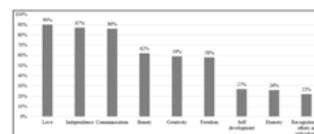

Figure 3 – Ranking of values of respondents aged 14 to 19 years old

3.4 Values that Dominate in the Period from 20 to 35 Years Old

According to the personal data, financial situation, own housing, family, self-realization, career, work, finding the meaning of life and their place in it, hedonism, optimism, family, mutual aid, experience, personal relationships, education, financial independence, psychological stability, patience (Figure 4) were attributed to the values chosen by respondents aged 20 to 35 years. The list is dominated by such values as: financial situation, own housing, family. In the vast majority of cases, these values influence the choice of ways to resolve psychosocial crises and indirectly lead to the formation in the human psyche from 20 to 35 years of such an integral neoplasm as the ability to intimacy and love in isolation and abandonment.

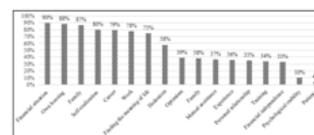

Figure 4 – Ranking of values of respondents aged 20 to 35 years old

3.5 Values that Dominate in the Period from 35 to 60 Years Old

Between the ages of 35 and 60, respondents chose the following values: respect, career, work, understanding, family, health, gratitude, tolerance, and charity (Figure 5). Respect, career, work are among the values that influence the choice of 35- to 60-year-old ways to solve psychosocial crises and indirectly influence the formation of such an integral neoplasm in the human psyche as productivity against stagnation and regression.

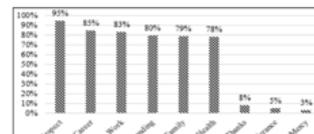

Figure 5 – Ranking of values of respondents aged 35 to 60 years

3.6 Values that Dominate from the Age of 60 until the End of Life

The list of values that are significant between the ages of 60 and the end of life includes the following components: family, health, forgiveness, truth, wisdom. As shown in Figure 6, in the vast majority of cases, health and family are elevated by respondents to the rank of values that influence their choice of ways to solve psychosocial crises and the formation in the human psyche of this age such an integrated tumor as: integrity and wisdom in the face of disintegration and destruction.

*Скріншот сторінки статті, яку
проіндексовано у наукометричній базі Web
of Science Core Collection*

Об'єкт дослідження: процеси функціонування й розвитку неперервної освіти з акцентом на перманентному й багатомірному розвитку здобувачів освіти.

Мета дослідження: з'ясувати вияв внутрішнього світу здобувачів освіти у(в): 1) потребах та інтересах (форма світу «Umwelt»); 2) взаєминах з іншими значущими для них особами, які характерні або нетипові для різних вікових періодів розвитку здобувачів освіти (форма світу «Mitwelt»); 3) оперуванні набутим досвідом для становлення й розвитку власного внутрішнього світу на різних вікових відтинках зазначених процесів (форма світу «Eigenwelt»).

До дослідження було залучено 6 груп респондентів: I група – від 4 до 7 років; II група – від 8 до 13 років; III група – від 14 до 19 років; IV група – від 19 до 35 років; VI група – від 35 до 60 років; VII група – після 60 років і до завершення життя.

Доведено: навчання в системі неперервної освіти має здійснюватися з урахуванням змінності щодо: пріоритетності потреб здобувачів освіти на різних вікових відтинках їхнього життя («Umwelt»); значущих осіб під час взаємодії в освітньому процесі та посідання цими особами першості серед інших учасників освітнього процесу («Mitwelt»); руху від накопичення власного досвіду тими, хто здобуває дитячо-юнацьку освіту, до його переосмислення в освіті дорослих («Eigenwelt»).

Установлено, що іншими значущими постають різні особи, а саме: у період від 4 до 8 років – це вихователь і учитель; у періоди від 8 до 13 років та від 13 до 19 років – це однокласники, яких віднесено до категорії друзів; у періоди з 19 до 35 років та з 35 до 60 років – це колеги; після 60 років – це нові знайомі. Урахування в освітньому процесі значущих осіб позитивно впливає на результати навчання.

Цитування результатів дослідження: Miyer T., Holodiuk L., Omelchuk S., Savosh V., Bondarenko H., Romanenko L., Romanenko K. An overview of the continuous education system components in dimensions "Umwelt", "Mitwelt" and "Eigenwelt". *AD ALTA. Journal of Interdisciplinary Research*. 2021. Vol. 11. Issue 1. Special XVII. P. 52–56. ISSN 1804-7890, ISSN 2464-6733 (ONLINE).

Покликання на повний текст статті: <https://surl.lu/dapnxa>

The complexity of researching the organization of the educational process in childhood and adolescent education and adult education is that a person, while learning in the system of continuous education, constantly is engaged in multidimensional changes. Scientific provisions of existential psychology [14, 17] were chosen to study these changes, according to which man exists in three forms of the world:

- In the form of the "Umwelt" world – the natural world is the world of the surrounding living and inanimate nature, as well as the world of needs, trains, and instincts. By definition of May, it is the world in which a person would continue to exist if he did not realize himself: It is the world of natural laws and natural cycles of sleep and wakefulness, birth and death, desire and peace, the world of biological determinism, the "world of the abandoned" to which each of us must somehow adapt;
- In the world of "Mitwelt," the world of relationships with people;
- In the form of the "Eigenwelt" world – the inner world of man as a person which in reality is as real as the worlds discussed above. Human life is connected to these three forms of the world.

3 Results and Discussion

The consideration of the processes of functioning and development of child and youth education and adult education as a subject of the oriented constituents of the system of continuous education, carried out in view of the human existence in the form of the "Umwelt" world, actualizes the issue of its consideration not as a closed, living and developing being from itself, but as a living organism, which implies a certain exchange with the natural world. To sustain life, people need substances and products that are in nature [7, 8]. This need, being reflected in the human psyche, is realized and satisfied through the connection of man with the natural world.

In the course of historical development, the circle of what a person needs is constantly expanding, but the law, which is described in this way [13], has continued to remain constant (Papucha, 2007); and when the more urgent lose their urgency and relevance, they are followed by the following. That is, needs and interests arise in the mind in a certain sequence [20].

Interests are needs that are not subjectively perceived as needs, but rather directing the individuals, causing them to become aware of social needs. Interests are born in anxiety. According to scientists [11, 12, 13, 15], the initial, more or less uncertain state changes with a dynamic tendency that acts as a desire. The following is a clear delineation of the object of desire, that is, what a person directs his or her attention to. In turn, the focus of attention involves three closely related points:

- Subject matter, since direction is always the focus on something, on a particular subject;
- The resulting stress;
- Dynamic tendencies and the stresses generated by them cause the appearance of mental processes.

Interest always has a two-way nature. If a person is interested in a particular subject, it means that the subject is interesting; he causes a desire to get acquainted with him, to delve deeper into him; it attracts attention, its focus of thought [10].

The analysis of the results of the educational project "AXIA" revealed that the processes of functioning and development of child and youth education and adult education should consider the need that a person experiences throughout life and is interpreted as guiding his actions. It's about a need to know something new (Figure 2).

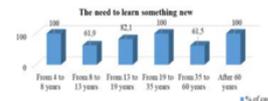

Figure 2 – A person's experience of needing to learn something new throughout life

In our opinion, it is essential for the processes of functioning and development of child and youth education and adult education that communication is most important for learning about the new:

- With tutor and teacher – from 4 to 8 years;
- With classmates/friends – in the period from 8 to 13 years and 13 to 19 years;
- With colleagues – in the period from 19 to 35 years and from 35 to 60 years;
- With new acquaintances – after 60 years.

As shown in Figure 1, the need to learn something new is a cross-cutting need that dominates Other needs or, in high enough positions, follows the need for communication, which dominates in 66,7% of cases between the ages of 8 and 13, in 85,7% of cases aged 13 to 19 years, and 76,9% of cases in people aged 35 to 60 years. This process is extremely succinctly and accurately described by a philosopher who focuses on the "fundamental peculiarity of the human being to meet every new day of his life every time with the new need for an essential self-identification and determination of his place in the world, shows the urgent need to learn to see the world anew and to learn a new one" [23].

Continuing the philosopher's arguments, we provide empirical data from the educational project "AXIA," which states that a person, throughout his or her lifetime, needs to learn not to read (Figure 3) but to communicate with "others," to meet the need to learn something new.

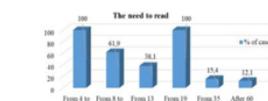

Figure 3 – Meeting the need to learn something new based on meeting the need for reading

As we see human existence in the world of "Umwelt," it implies his self-realization in the world of "Mitwelt," that is, in the world of relations with people. The aforementioned empirical data of the educational project "AXIA" will be supplemented by the relevant scientific substantiation, which attests to the importance of the "others" for the formation and development of "self" (Figure 4).

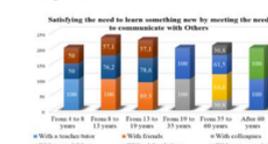

Figure 4 – Fulfilling the need for communication and the need to learn something new with the Other-means

Скріншот сторінки статті, яку проіндексовано у наукометричній базі Web of Science Core Collection

Об'єкт дослідження:

формування та розвиток ІК-компетентності в майбутніх учителів та тих, хто вже працює.

Мета дослідження:

з'ясувати ефективність запровадження методичних аспектів формування та розвитку в здобувачів освіти ІК-компетентності з використанням засобів інформаційно-освітнього середовища для створення власного інформаційно-навчального простору; визначити фактори впливу на залучення здобувачів освіти та тих, які вже працюють вчителями, до процесу ФІН-моделювання з метою особистісно-професійного вивіщення.

ФІН-моделювання – це процес тематичного поєднання законодавчо-унормованих видів освіти, а саме: формальної, інформальної та неформальної (за В. Савошем)

Доведено: ІК-компетентність здобувачів освіти та тих, які вже працюють, суттєво впливає на обрання ними способу вирішення професійних педагогічних задач. Залученість ІКТ до процесу вирішення зазначених задач визначається, насамперед, внутрішніми мотивами використовувати ІКТ для організації освітнього процесу та власного саморозвитку, а також здатністю реалізовувати процес вирішення задач, застосовуючи знання, уміння та навички, які віднесено до складників ІК-компетентності.

Установлено: на ефективність процесу здійснення тематичного ФІН-моделювання з використанням засобів ІКТ суттєво впливає сукупність мотиваційних, знанєвих, процесуальних та рефлексивних факторів організації освітнього процесу.

Цитування результатів дослідження: Miyer T., Holodiuk L., Omelchuk S., Savosh V., Bondarenko H., Rudenko N., Shpitsa R. ICT as a means of implementing thematic FIN-modeling in the organization of training in institutions of higher pedagogical and adult education. *AD ALTA. Journal of Interdisciplinary Research*. 2021. Vol. 11. Issue 1. Special XVIII. P. 26–32. ISSN 1804-7890, ISSN 2464-6733 (ONLINE).

Покликання на повний текст статті: <https://surl.li/epabsm>

In discussing the data in Table 2, it was found that the essence of the concept of "personality" was partially revealed in the process of obtaining a formal education at the master's level. In non-formal education, the issue of professionalism was considered in the context of the correspondence between teacher's professional training and quality provision of educational services in modern conditions of pedagogical activity.

In order to direct self-educational activities, prospective teachers and already-educated students were given access to the Potential OSR materials (<https://sites.google.com/view/project-science-education>), which contained relevant material for self-study, that is, for the implementation of informal education, the results of which formed the basis for conducting classes in formal education (for future teachers) and non-formal (for teachers who are already working) (Figure 5).

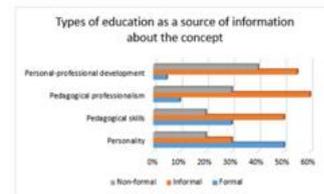

Figure 5 – Screenshot of the page "Potential OSR" [24] with the dominance of information education as a tool for self-educational activities of future teachers and those already employed

The implementation of prior information education facilitated the conscious operation of scientific data during practical classes, the manifestation of cognitive independence and activity during interaction with others in a pair (group). As a result of previous content-oriented self-educational activities, both future teachers and already working teachers have been able to accomplish a number of tasks, including the following:

1. Finding the basics phrases for interpretation the concept of "personality" (Figure 6).

Figure 6 – Finding the basics phrases for interpretation the concept of "personality" [24].

2. Identification of the factors that have a decisive influence on the development of the individual, formulating a conclusion about the decisive influence of both social and natural factors, while the external, through the internal, is processed, mastered and used in practice. Therefore, the individual is the subject of knowledge and the active transformation of the world.

3. Differentiation of the concepts of "holistic personality" and "mature personality" based on the conscious use of scientific works of S. Maksimenko. Future teachers and already working teachers have noted that a holistic personality arises not from an external, but internal expediency, by transforming a cultivated culture into a living, individual creative activity. The holistic personality is the subject of own life, which includes the entirety

of the content of the individual life in a real cultural and historical context. Instead, a mature personality is functionally autonomous, with conscious motivated behavior, has broad "Self" boundaries, a healthy sense of reality, and a need for self-improvement.

4. Explanation of the structure of personality based on the scientific achievements of psychologists, in particular S. Maksimenko and K. Platonov, about the content that future teachers and already working teachers learned in information education (Figure 7).

Figure 7 – Screenshot of the site "Potential OSR" [24] with the structure of the information block "Personality" – "Substructures of Personality"

Since information for information education contained data about the inner world of personality, character and mental states, future teachers and already working teachers were offered tasks that envisaged the following: 1) isolation of the characteristics of the inner world of human, in particular, controllability not only of himself, i.e., the inner world, his dynamics - self-control, but also human as a universal system, a component of which is the inner world; 2) formulating the conclusion that a personality acts as a subject of the inner world, and through it implements one or another behavior; 3) disclosure of the dual nature of the inner world of human based on comparing the content of the statements of psychologists (Figure 8).

Figure 8 – Screenshot of the site "Potential OSR" [24] with the structure of the information block "Personality" – "Inner World of a Personality"

5. Consideration of personality development as a complex process in which levels of development are constantly changing. Higher levels emerge in the earlier stages of development and features of previous age stages are revealed in subsequent stages. Hence the analysis of personality development at the level of development of cognitive mental processes, emotions, feelings, needs, interests, ideals, beliefs, consciousness, self-consciousness, abilities, temperament, character, skills, and habits in complex interaction.

Also, informal education envisaged the formation of future teachers and already existing teachers of the idea of 1) the profession as a "sphere of manifestation of personality" (according to Klimov), because "a person finds in the profession something that corresponds to the meaning of his/her soul and the image of thoughts"; 2) different periods of personality development as a subject of labor (according to Klimov, Sigava, and Savosh) (Figure 9).

Скріншот сторінки статті, яку проіндексовано у наукометричній базі Web of Science Core Collection

Об'єкт дослідження:

зниження мотивації учіння у здобувачів освіти.

Мета дослідження:

визначити передумови зниження мотивації учіння в контексті впливу суспільного розвитку на зміну потреб мотивації учіння, та з огляду на раннє формування стійкого пізнавального інтересу до тих видів діяльності, які актуальні в нових соціальних умовах.

Доведено на теоретичному рівні: вплив на мотивацію учіння потреб, інтересів та мотивів як складників мотиваційної сфери здобувачів освіти; необхідність розгляду змісту, процесу, діяльності та результатів учіння як мотиваторів, іншими словами, спонукальних факторів учіння.

Установлено, що потреби, які були зафіксовані вченими у 1985, 2008 рр., зазнали змін відповідно до результатів дослідження, яке нами було проведено в 2021-2022 рр. Потреби, які склали основу мотиву благополуччя, трансформувалися в нові потреби. Потреби мотиву обов'язку перед учителем, потреби мотиву самовизначення, потреби мотиву самовдосконалення, потреби мотиву уникнення неприємностей згасли. Натомість з'явилися нові потреби. Це потреби мотиву самореалізації, потреби пізнавальних мотивів, спрямованих на себе, та потреби пізнавальних мотивів, спрямованих на соціальний та природний світи.

Виявлено: зниження мотивації учіння у здобувачів освіти спричинено відсутністю врахуванням під час дистанційного навчання раннього формування стійкого пізнавального інтересу до видів діяльності, які: 1) здійснюються з використанням комп'ютера (стосовно 100% учнів 1–6 класів); 2) передбачають спілкування в Інтернеті (стосовно 37% учнів 1 класу, 54% учнів 2 класу, 89% учнів 3 класу, 97% учнів 4 класу, 100% учнів 5-6 класів); 3) спрямовуються на пізнання комп'ютера як сучасного пристрою (стосовно 4% учнів 1 класу, 7% учнів 2-3 класів, 8% учнів 4-5 класів; 10% учнів 6 класу).

Цитування результатів дослідження: Miyer T., Bondarenko H., Dyka N., Rudenko N., Vashchenko O., Tretiak O., Fedorova Yu. Decreased learning motivation as a scientific problem of the centuries. *AD ALTA. Journal of Interdisciplinary Research*. 2022. Vol. 12. Issue 1. Special XXVII. P. 136–142. ISSN 1804-7890, ISSN 2464-6733 (ONLINE).

Покликання на повний текст статті: <https://surl.li/itlije>

Various classifications of motives have been developed in scientific works. We focus only on classifications that are relevant to our research.

Motives are classified into:

1. Broad social motives – arise under the influence of the social context of life and are associated with human relationships with the environment [3]. Broad social motives include: 1) Motives of duty and responsibility (to society, class, teacher, parents, etc.) 2) Motives for self-determination (understanding the importance of knowledge for the future, the desire to prepare for future work, etc.) 3) Motives for self-improvement (to develop as a result of learning) [22]; 4) Motives of social cooperation (predominance of focus on interaction with another person in the process of cognitive activity) [17].
2. Narrow personal motives: a) motives of well-being (desire to get approval, good grades); b) motives of prestige (desire to be the first student, to take a worthy place among comrades); c) motives for avoiding trouble (the desire to avoid trouble from teachers, parents, classmates) [17, 27].
3. Motives of internal and external nature (have respectively internal and external orientation) [27].
4. Cognitive motives (formed in the learning process and directly related to the content, process, and results of educational activities) [3]: motives related to the content of education (motivates a person to learn the desire to learn new facts, master knowledge, methods of action, understand the essence of phenomena, etc.) [27]; motives related to the learning process (motivates a person to learn the desire to show intellectual activity, reason, overcome difficulties in the process of performing tasks, i.e., captures the process itself, not just the results) [27].
5. Cognitive interest as a motive (born against the background of a general positive attitude to activity): cognitive interest in the content of activities [17, 18, 22]; cognitive interest in the process of activity, which consists in the desire to identify intellectual activity [17, 18, 22].

3.5 Prerequisites for Reducing the Learning Motivation in the Context of the Components of the Motivational Sphere of Students

On the basis of the analysis of scientific works, the following prerequisites of decrease in educational motivation are defined:

1. Psychophysiological features of the functioning of the motivational sphere of students who begin school. For this category of students, the decrease in learning motivation causes:
 - Insufficient effectiveness of motives – the motives themselves do not support educational activities for a long time;
 - Instability of motives – motives are quickly satisfied, without the support of the teacher can fade and no longer be updated;
 - Partial awareness of motives – students can not name the motives, i.e., what they like in a particular subject and why they like it;
 - Weak generalization of motives – motives cover one or more objects that are united by external features.
2. Dominance of the need for learning outcomes in students, which correlates with knowledge, not with the methods of educational activities. In this case, the precondition for reducing the learning motivation is the lack of interest in overcoming difficulties in educational work.
3. Organization of educational activities on the basis of insufficient or excessive mental load of students, which leads to a decrease in interest in learning [3].
4. The use of low-content and insufficiently emotional educational material during the lesson, which, in turn, does not

5. Unawareness of external and internal motives makes students' learning activities undesirable, and learning motivation - negative.

6. The emergence of a formal attitude to learning, in the case of considerable attention to the requirements of the teacher, and not to the cognitive needs of students.

7. Failure to take into account the fact of development of the motivational sphere of students, in particular, changes in their needs, interests, dominant motives that are important for the learning process. To confirm this premise of reducing the learning motivation, we present the results of a study published by M. Matyukhina in 1985. The research was aimed at identifying the dominant motives and needs at the beginning of students' learning in 1st grade and after graduation in 3rd grade [18]. We summarize the results of M. Matyukhina's research in Table 1.

Table 1. Changing the dominant motives and needs of students at the beginning of school and at the end of the 3rd grade (developed based on the results of a study by M. Matyukhina, 1985)

The first days of study in 1st grade	Place of motive	The last days of study in the 3rd grade	Place of motive	Changing the place of motives
				1st grade 2nd grade 3rd grade
Needs of the motive of well-being				
the need to get a good grade (without realizing the connection between the grade and own level of knowledge)	I	the need to get a good grade	IV	
Needs of a motive for duty to the teacher				
the need to quickly and accurately meet the requirements of the teacher	II	the need to fulfill the requirements of the teacher	V	
Needs of the motive of self-determination				
the need to quickly and accurately meet the requirements of the teacher	III	the need to fulfill the requirements of the teacher	II	
Needs of the motive of self-improvement				
the need to be liked (from family)	IV	the need to achieve development	I	
Needs of the motive for avoiding failure				
the need not to get a bad grade	V	the need not to worsen relationships with others	III	

4 Discussion

In 2021, we conducted an experiment to find out the dominant motives and needs of 3rd graders. We summarized the data of

Скріншот сторінки статті, яку проіндексовано у наукометричній базі Web of Science Core Collection

Об'єкт дослідження: соціальний аспект розвитку майбутнього вчителя.

Мета дослідження: виокремити напрями розвитку майбутнього вчителя в контексті сприяння сталому розвитку суспільства в умовах автоматизованої інфосфери; визначити дидактичні та технологічні акценти у розкритті сутності феномену «електронне навчання»; з'ясувати переваги та недоліки електронного навчання.

Визначено напрями розвитку майбутнього вчителя в контексті сприяння сталому розвитку суспільства в умовах автоматизованої інфосфери:

1. Розуміти власну причетність до процесів, які впливають на сталий розвиток суспільства.

2. Постійно усвідомлювати потребу в нових знаннях і навичках та задовольняти потребу для самореалізації в умовах автоматизованої інфосфери.

3. Розуміти, що в умовах автоматизованої інфосфери навчання відбувається «не просто всередині окремої людини, а всередині мереж та між мережами» (Kidd T. T. (2010)).

4. Розуміти вплив існування реального та віртуального просторів на формування нових форм навчання.

5. Сприймати електронне навчання і як інтеграцію технологій, освіти та економіки, і як можливість навчатися у власному темпі, без часових і просторових обмежень.

Виокремлено 8 ключових категорій, які вчені використали для пояснення сутності феномену «електронне навчання»: 1) форма навчання; 2) підхід в освіті; 3) метод навчання; 4) засіб навчання; 5) система навчання; 6) електронний механізм; 7) процес навчання; 8) технологічне рішення; 9) модель. **Визначено та систематизовано:** 1) переваги електронного навчання (економічні переваги для суспільства сталого розвитку; педагогічні переваги для викладачів; переваги для розвитку майбутніх учителів; організаційні переваги для викладачів та майбутніх учителів); 2) недоліки електронного навчання (недоліки в підготовці до електронного навчання; недоліки процесу онлайн-навчання).

Цитування результатів дослідження: Miyer T., Machynska N., Bondarenko H., Rudenko N., Romanenko L., Sukhopara I, Shpitsa R. E-learning in the conditions of the information economy as a factor in the development of future teachers for the sustainable development of society. AD ALTA. Journal of Interdisciplinary Research. 2023. Vol. 13. Issue 1. Special XXXII. P. 13–20. ISSN 1804-7890, ISSN 2464-6733 (ONLINE).

Покликання на повний текст статті: <https://surl.li/gmsgho>

capabilities (A. Widyanti, S. Hasudungan, J. Park (2020) [39]).
• Advantages of e-learning in transparent and quick assessment of students, introduction of innovative teaching methods (V. Dang Bich, Hoang, Phong Thanh Nguyen, Ouyen Le Hoang Thy To Nguyen, Ngoc Bich Vu (2020) [38]).

An analysis of the results of a survey of lecturers of the Horys Grinchenko Kyiv University and the Ivan Franko National University of Lviv revealed that the lecturers of these institutions highlight the advantages of e-learning both for lecturers and for students.

We organized the results of the lecturers' questionnaire into three blocks.

In turn, the block of respondents' answers is a block of paying attention to the time resource. As shown in Diagram 1, all respondents without exception consider freed time as a regulator of their activities and point to freed time in the context of the introduction of e-learning.

Figure 1. Opinions of respondents about freed up time as a result of the introduction of e-learning

Any process takes place over time - the educational process and the processes of self-learning, self-development and self-improvement are no exception. Since the respondents live in big cities, the time that was previously set aside for the trip to the university for the organization of studies was defined as freed up and was used by the respondents at their own will.

The second block of respondents' answers is a block of the relevance of self-development in the context of the introduction of e-learning. The analysis of scientists' questionnaires proved that e-learning in a certain way stimulated the course of various processes, including the process of self-development. Diagrams 2 and 3 show that in the conditions of e-learning, not only the process of self-development is relevant, but also its dominant focus is specified (mastery of new information technologies, development and improvement of skills for working with electronic resources).

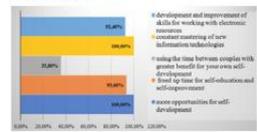

Figure 2. Opinions of respondents about the relevance of self-development for teachers in the context of the introduction of e-learning

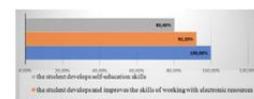

Figure 3. Opinions of respondents about the relevance of self-development for students in the context of the introduction of e-learning

The third block of respondents' answers is a block of opportunities that appeared as a result of the introduction of e-learning. As shown in Diagram 4, opportunities for lecturers relate to both pedagogical activity and social activity.

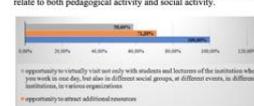

Figure 4. Opinions of respondents about the opportunities that appear for lecturers as a result of e-learning introduction

Figure 5. Opinions of respondents about the opportunities that appear for students as a result of e-learning introduction

According to teachers' opinions, the introduction of e-learning had a positive effect on student learning, as the learning process became manageable by each student and contributed to the practical implementation of the lifelong learning process based on practical actions combining professional activity with learning.

However, analysis of scientific sources also revealed a number of disadvantages of e-learning. Scientists believe that e-learning has certain limitations:

- Teachers and students need to have certain skills, knowledge, and experience in technology and teaching skills to deliver learning (D. K. Saini, M. R. S. Almamri (2019) [31]).
- The infrastructure of the e-learning system must be synchronous, efficient, and secure. This is required to support teacher-student interaction, data storage, and evaluation of learning performance (D. K. Saini, M. R. S. Almamri (2019) [31]).
- The digital nature of e-learning leads to less face-to-face interaction with lecturers, reducing the possibility of identifying the need for changes in the learning process and the individual structure of the learner (S. Robinson, H. Neergaard, I. Tanggaard, N. Krueger (2016) [30]).
- The mental load during distance learning is much higher than during face-to-face learning (A. Widyanti, S. Hasudungan, J. Park (2020) [39]).

Скріншот сторінки статті, яку проіндексовано у наукометричній базі Web of Science Core Collection

Об'єкт дослідження:

виникнення тривожності під час реалізації ігрової технології в освітньому процесі.

Мета дослідження: установити причини виникнення у здобувачів освіти тривожності під час гри.

Пояснено широкий діапазон використання гри під час навчання здобувачів освіти різноманітним її видів (сюжетно-рольова гра, навчальна гра, ділова гра тощо) та метою її організації. У порівнянні з традиційним навчанням залучення здобувачів освіти до гри позитивно впливає на їхній розумовий розвиток, сприяє вирішенню емоційних та соціальних проблем.

Установлено: гра як соціальне явище має різний вплив на здоров'я здобувачів освіти, а саме: 1) позитивний, який полягає у виявленні та вирішенні емоційних та соціальних проблем; 2) негативний, котрий виявляється у створенні передумов для формування тривожності як стійкої особистісної риси.

Виокремлено три блоки причин виникнення у здобувачів освіти тривожності під час гри. I блок причин стосується низького рівня організації підготовки гри. До II блоку віднесено причини, які виникають як наслідок низького рівня процесу проведення гри. Суб'єктивний досвід участі здобувачів освіти у грі відображено у III блоці причин «Негативний суб'єктивний результат участі у грі». До III блоку нами віднесено такі причини: 1. Отримання негативного досвіду участі у грі. 2. Відсутність задоволення від процесу гри. 3. Відсутність позитивної динаміки в особистісному розвитку. 4. Формування в учасників гри негативних асоціацій із процесом гри. 5. Перенесення негативних емоцій, які виникли в процесі гри, на явну або приховану конфронтацію в міжособистісній взаємодії в навчальний та/або позанавчальний час.

Доведено необхідність врахування під час гри рівнів активності здобувачів освіти, їхніх індивідуальних психофізіологічних можливостей, наявної ситуативної та особистісної тривожності.

Цитування результатів дослідження: Miyer T., Klim-Klimaszewska A., Palamar S., Kotenko O., Bondarenko H., Nezhyva L., Savchenko Y. Causes of anxiety during play as a factor of negative impact on the health of preschool and school children. *Wiadomości Lekarskie. Medical Advances*, 2023. (LXXVI). Pp. 1413–1421. ISSN 0043-5147.

Покликання на повний текст статті: <https://surl.lt/ythcwo>

is permeated by various situations. These situations cause the formation of various personality traits in the child, including anxiety. The described manifestations characterize human development in modern conditions. Of course, the negative impact of modern signs on the psyche of a child of preschool and school age is somewhat offset by the process of its gradual socialization. However, different situations permeate the process of gradual socialization. These situations cause the formation of the child's various personality traits, including anxiety.

Anxiety is the experience of emotional discomfort associated with anticipation of trouble, with a sense of danger. H. Miklyeva [1] referred to the term "anxiety level" as a person's tendency to perceive most life situations as threatening, as well as individual sensitivity to stress. Taking into account the level of anxiety A. Prihozhan [2] analyze anxiety as a factor that can help mobilize mental reserves, stimulate search activity, and as a factor that outside the optimal values of anxiety negatively affect the child's behavior and activities.

Researchers have linked anxiety to various processes. According to L. Bozhovych [3], anxiety arises as a result of negative emotional experience, low self-esteem of their capabilities. A. Prihozhan [2] see the emergence of anxiety in the deepening of negative emotional experiences and in experiencing situations that may threaten the child's sense of self-worth. D. Elkonin [4], G. Kostyuk [5] attribute to the causes of anxiety and fears in younger students family and school environment, as well as communication with peers. According to the research, in the senior preschool age anxiety can be formed as a stable personality trait and be part of the subjective component of the structure of self-regulation of child behavior.

THE AIM

The purpose of this work is to summarize the results of research by various scientists in the context of anxiety as a stable personality trait. Also, determine the list of causes of anxiety during play in children of preschool and school age.

Research hypothesis. Involving preschool and school age children in the game without taking into account the causes of anxiety during the preparation of the game, in the process of its implementation and in the context of receiving negative results from the game may have a negative impact on their health.

Tasks of research. 1. Summarize scientific data on play as a social phenomenon. Reveal the importance of the game process for preschool and school children. 2. To generalize scientific data on anxiety as a stable person-

ality trait and the period of trait formation in children. 3. Analyze the results of scientific research and summarize data on the levels of activity of preschool children and individual differences in psychophysiological capabilities of schoolchildren, which will serve as a basis for determining the conditions of anxiety in preschool and schoolchildren during play. 4. To summarize the results of the experiment in the blocks "Low level of organization of preparation for the game", "Low level of the game process" and "Negative subjective result of the game". 5. To draw conclusions about the causes of anxiety during play as a factor of negative impact on the health of preschool and school children.

MATERIALS AND METHODS

The set of methods is used in the work: theoretical (analysis, synthesis, comparison, systematization, generalization) and empirical (observations, conversations, questionnaires). Using theoretical methods, 23 scientific sources were analyzed, which were published in the period 1988-present in printed format.

Conducting research to identify the causes of anxiety during the game was organized in the following sequence:

- 1) acquaintance of the respondents of each age category with the new game. The game "Bear and Bunnies" was offered to preschool children, the game "Crucian and Pike" to primary school children, and the game "Shadow Leader" to adolescents and young people. During the games, special attention was paid to the emotional state of the children (at the beginning of the game, during it, after the end of the game). And how children reacted to the distribution of roles was also studied; how they interacted with other game participants; as expressed a desire to play with the same composition of participants (variable composition of participants).
 - 2) involvement of respondents of each age category in the organization of the game. The children were asked to organize the games that they liked the most (liked by each of the respondents). At this stage of the research, special attention was paid to: children's attitude to the game initiatives of others; active performance of main and secondary roles in the game; change in emotional state in activity.
 - 3) conducting conversation with of preschool children using the questions of the 1st block; surveying respondents of primary school children using the questions of the II block, adolescents and young people using the questions of the III block.
- Three blocks of questions were developed for the research:

Об'єкт дослідження:

навчання в умовах негативного впливу стресових та руйнівних факторів війни.

Мета дослідження:

визначити умови реалізації травма-інформованого навчання як засобу стабілізації негативного впливу стресових та руйнівних факторів війни на внутрішній світ непереміщених майбутніх учителів.

Установлено: у результаті негативного впливу війни на внутрішній світ непереміщених здобувачів освіти, останні одночасно ідентифікували себе з різними групами людей, зокрема: 1) з групою людей, які зверталися за медичним лікуванням (96%); 2) з групою людей, які вдавалися до самолікування, а потім зверталися за медичною допомогою (69%); 3) з групою людей, які відчували погіршення стану здоров'я (99%).

Установлено такі домінуючі прояви погіршення стану здоров'я в здобувачів освіти: пригніченість (99%), різка зміна настрою (92%), погіршення самопочуття при різких змінах погоди (66%), підвищена дратівливість (52%), агресивність (11%), спалахи гніву (7%). **З'ясовано**, що здобувачі освіти відчували бажання відкласти виконання навчального завдання на невизначений час, оскільки воно сприймалося ними як дуже складне (79%), усамітнитися (56%), хоча усамітнення є типовою поведінкою лише для 3% респондентів.

Сформульовано умови реалізації травма-інформованого навчання як засобу стабілізації негативного впливу стресових та руйнівних факторів війни на внутрішній світ здобувачів освіти. 1. Під час організації навчання викладачі враховують те, що психотравми, які спричинені стресовими та руйнівними факторами війни, турбують здобувачів освіти доти, поки вони їх не переживуть. 2. Викладачі враховують травматичний досвід здобувачів освіти. 3. Дії викладачів спрямовано на відновлення у здобувачів освіти відчуття безпеки, власної спроможності, відновлення зв'язку з іншими учасниками навчання, повернення контролю над власним життям та процесом навчання.

Цитування результатів дослідження: Miyer T., Palamar B., Palamar S., Kotenko O., Bondarenko H., Polovina O., Rudenko N. *Trauma-informed training as a means of stabilizing the negative impact of stressful and destructive factors of war on the inner world of future specialists* Wiadomości Lekarskie Medical Advances 2024. 77(5). Pp. 965-970. ISSN 0043-5147; 2719-342X

Покликання на повний текст статті: <https://surl.lj/qyhdxb>

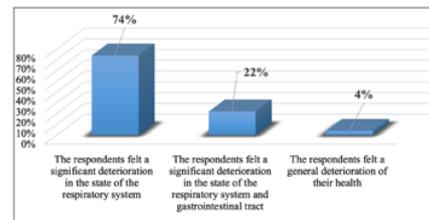

Fig. 1. The respondents sought medical treatment.

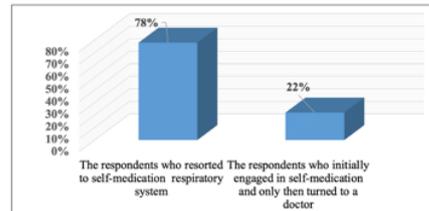

Fig. 2. The respondents resorted to self-medication.

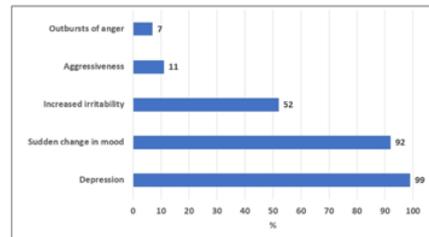

Fig. 3. The complaints of the respondents, which lecturers should take into account when organizing training.

DISCUSSION

Experimental data indicate that the negative impact of the stressful and destructive factors of the war on the inner world of future specialists after the two-year Russian invasion of Ukraine caused an increase in the level of morbidity among future specialists. For comparison, we used data from articles in which the results of research by scientists in the pre-war period were made public.

These are the conclusions of scientists. 1. Almost half of the students who participated in the study feel the influence of a factor (anxiety) that increases the likelihood of emotional burnout. Up to 50% of respondents are in the first phase of emotional burnout or have already passed it [8]. 2. A significant decrease in the functional reserves of the student's body was the result of intense and long-term performance of educational activities

Table 1. Correspondence between the phrases of judgmental and supportive communication, which cause a specific effect on situational and personal anxiety, and the choice of words by students of education (%)

Phrases of supportive communication	Positive influence on education seekers, %	Phrases of reprehensible communication	Negative impact on education seekers, %
I see you have trouble concentrating, suggests a breathing exercise	95% cases	As always, you can't concentrate	99% cases
I see that it is difficult for you. How can I help you?	92% cases	Why is this such a difficult task for you?	97% cases
Did I notice something bothering you? Do you want to talk about it?	90% cases	What is happening to you lately? What happened to you?	95% cases
Let's agree on the rules of communication that will be comfortable for both of us.	87% cases	You must respect me as a teacher	94% cases

trauma-informed training contribute to reducing the levels of both situational and personal anxiety. During the research, the most effective preventive practices were classified as:

1. PRACTICES OF FOCUSING ATTENTION ON BREATHING WITH A CREATIVE ADDITION

Fig. 1. shows the practice of self-controlled breathing by the square. Students supplement this practice in this way: in the middle of the square, they add an image (photo) that inspires them in this particular situation on this specific day. According to the results of the study, students most often used photos depicting the sea (92% of cases), mountains (67% of cases), flowers (49% of cases), and funny cases with animals (32% of cases). In the questionnaires, the students noted that the implementation of this practice contributed to switching their attention from external events, information, and sounds to breathing (in 96% of cases), emergence of a state of concentration (in 68% of cases); emergence of a sense of community (in 56% of cases); ease in thoughts (in 44% of cases); commonality with others (in 32% of cases), the emergence of a feeling of security (in 30% of cases).

2. PRACTICES OF SUPPORTIVE COMMUNICATION

In the first column of Table 1, there is a list of phrases that contribute to the reduction of indicators of situational and personal anxiety among students. Also indicated is the percentage of those students who felt a release from the state of anxiety by focusing their attention on the content of the lecturer's phrase. The second column of Table 1 lists the words of judgmental communication. According to the results of the study, the use of these phrases caused a significant increase in the indicators of situational and personal anxiety of students who are studying face-to-face during hostilities.

2292

Table 1 shows the results obtained at the end of the study. It should be emphasized that students, in 68% of cases, ignored them at the beginning of the use of supportive communication phrases. Instead, phrases of judgmental communication had an equally adverse effect on them both at the start of the study and at the end of its conduct. According to the questionnaire data, the students of education reacted more actively to the tone with which a supportive or condemning phrase was said.

3. PRACTICES TO AVOID RETRAUMATIZATION

Trauma-informed education provides for the exclusion from the educational process of situations that directly or indirectly remind students of the trauma, that is, cause retraumatization. In the context of the impact of stressful and destructive factors of war on the inner world of education seekers, situations that cause retraumatization were determined. Based on the processing of the questionnaires, the following generalizations were made: retraumatization can be caused by the following situations:

- specific sounds (in 100% of cases);
- isolation (in 88% of cases);
- decrease or absence of lighting (in 88% of cases);
- public criticism (in 88% of cases);
- downplaying or denying the lived experience (in 80% of cases).

4. "CREATIVE PAUSES" PRACTICES

Also, practices were added to the educational process to develop student creativity. During the conduct of this study, we found that during the announcement of the "Air Alarm" signal and after the announcement of its end, students with different levels of creativity behaved differently, namely:

- students with a high level of creative development in the conditions indicated above quickly adjusted to the

Об'єкт дослідження: процес формування у здобувачів освіти особистісної тривожності в результаті повторюваності процесу переживання ними ситуативної тривожності без зовнішнього підтримуючого педагогічного впливу, що сприяє швидкому розвитку хронічного стомлення.

Мета дослідження: дослідити наявність ситуативної тривожності у здобувачів освіти, які очно навчаються під час воєнних дій; розкрити сутність травма-інформованого навчання в контексті впливу на зміну рівнів ситуативної та особистісної тривожності; дослідити дієвість практик травма-інформованого навчання, які ефективно впливають на зниження рівня ситуативної та особистісної тривожності у здобувачів освіти, які очно навчаються під час воєнних дій.

Виокремлено дві групи здобувачів освіти, які очно навчаються під час воєнних дій. До I групи віднесено студентів із високим рівнем розвитку творчості, які після сигналу «Відбій тривоги» швидко налаштовуються на процес навчання та виявляють зацікавленість у спілкуванні з лектором та одногрупниками. До II групи віднесено студентів із низьким рівнем розвитку творчості, які після сигналу «Відбій тривоги» прагнуть до усамітнення, відсторонюються від навчання, тривалий час знаходяться в пригніченому стані, швидко відволікаються на сторонні звуки. Стосовно студентів I групи спостерігаються прояви ситуативної тривожності, а стосовно студентів II групи – схильність до переходу ситуативної тривожності в особистісну.

Доведено: повторюваність процесу переживання ситуативної тривожності без зовнішнього підтримуючого педагогічного впливу спричиняє формування у здобувачів освіти особистісної тривожності як стабільної особистісної схильності. **Установлено:** зниженню у здобувачів освіти рівнів ситуативної та особистісної тривожності в умовах очного навчання під час воєнних дій сприяє використання під час навчання профілактичних практик травма-інформованого навчання (практики зосередження уваги на диханні з творчим доповненням; практики підтримуючого спілкування; практики уникнення ретравматизації; практики «Творчі паузи»).

Цитування результатів дослідження: Miyer T., Palamar B., Palamar S., Kotenko O., Bondarenko H., Vyshnivska V., Shpitsa R. Practices of trauma-informed learning and their influence on the level of situational and personal anxiety of students who are studying face-to-face during hostilities. *Wiadomości Lekarskie Medical Advances*. 2024. 11. Pp. 2289-2295. ISSN 0043-5147.

Покликання на повний текст статті: <https://surl.li/zsnpru>

Скріншот сторінки статті, яку проіндексовано у наукометричній базі Scopus

Об'єкт дослідження:

рефлексія як профілактичний засіб розвитку втоми під час навчання.

Мета дослідження:

виявити випадки зародження передумов для передчасної появи у здобувачів освіти відчуття втоми під час проходження виробничої практики; конкретизувати способи запобігання зародженню зазначених передумов; дослідити рефлексію як профілактичний засіб розвитку втоми; з використанням рефлексії виявити випадки передчасної появи у здобувачів освіти відчуття втоми під час проходження виробничої практики.

Установлено: 1) процес рефлексії різниться: кількістю учасників (індивідуальна / групова); часом її здійснення (рефлексія під час дії / рефлексія відтермінована (відкладена) в часі); метою (рефлексія дії, яка виконується; рефлексія дії, яка буде виконуватися; рефлексія для визначення поведінки, тактики, стратегії); 2) різнопланове використання рефлексії не передбачає оперування нею як профілактичним засобом.

Доведено: зародження передумов для передчасної появи відчуття втоми припиняється, якщо під час навчання здобувачам освіти надається можливість обирати варіанти спілкування з викладачем, необхідні саме для них. Зародження передумов для передчасної появи у здобувачів освіти відчуття втоми стає неможливим, якщо вони можуть обрати та практично реалізувати такі види спілкування з викладачем: 1) спілкування для поетапного контролю проміжних результатів виконання завдання; 2) спілкування для визначення послідовності дій із подолання інтелектуального утруднення, яке здобувач освіти не може подолати, здійснюючи багаторазові спроби; 3) поточне спілкування, під час якого викладач спрямовує дії здобувача освіти.

Цитування результатів дослідження: Miyer T., Kotenko O., Palamar B., Palamar S., Bondarenko H., Vyshnivska N., Shkurenko O. The reflective component of implementing a trauma-informed approach to learning as a preventive tool for the development of fatigue in students during field practicum. *Clinical and Preventive Medicine*, 2025. 43(5). Pp. 112-118. ISSN 2616-4868.

Покликання на повний текст статті: <https://surl.li/gcxmzl>

absence of communication with the lecturer, during which the student's actions are directed.

The second case is when the student experiences multiple transitions from the absence of fatigue to its rapid onset due to intellectual difficulty that the student cannot overcome, and the planned consultation with the lecturer is postponed in time. These circumstances cause the premature appearance of a feeling of fatigue, as the student experiences a sense of inability to complete the educational task, loses control over the situation and disrupts their plans, as he or she is deprived of urgent communication with the lecturer in the event of intellectual difficulty. The aim of such communication: the desire to get out of intellectual difficulty and continue working within the framework of his planning. The emergence of prerequisites for the premature appearance of a feeling of fatigue becomes possible in the absence of communication with the lecturer to determine actions to overcome intellectual difficulty.

The third case is the manifestation by the student of a long-term movement from the absence of fatigue to its rapid onset at the final stages of the performance of the field practicum task. The student begins to worry about the result of the field practicum task, since he or she realizes that a lot of time has been lost due to postponing intermediate tasks. These circumstances become prerequisites for the premature appearance of a feeling of fatigue, since the experience of a feeling of inability to complete the educational task is rapidly increasing. Communication with the teacher cannot bring

the student out of a depressed state, since he or she is fixated on the loss of time and loss of control over the situation, feels the inability to complete the educational task, physiological discomfort. In order to avoid the emergence of prerequisites for the premature appearance of a feeling of fatigue, the student should use individual ongoing communication with the lecturer in order to gradually control the achieved intermediate results of the performance of the field practicum task.

The analysis of the above-mentioned cases of the emergence of prerequisites for the premature appearance of a feeling of fatigue in students contributed to the definition of the lecturer's actions that make it impossible to develop these prerequisites. We included such actions as:

– Current communication, during which the student's actions are directed;

– Communication to determine the sequence of the student's actions to overcome intellectual difficulty;

– Communication for phased control of the intermediate results of the student's task performance.

In Figure 1, we visualized data on students' choice of the most preferred type of communication with the teacher at the beginning of two academic years (2022-2023 and 2023-2024) and after the end of the academic year. It should be added that students were involved in the pedagogical experiment for only one year. This approach contributed to the involvement of students, the number of whom was twice as large.

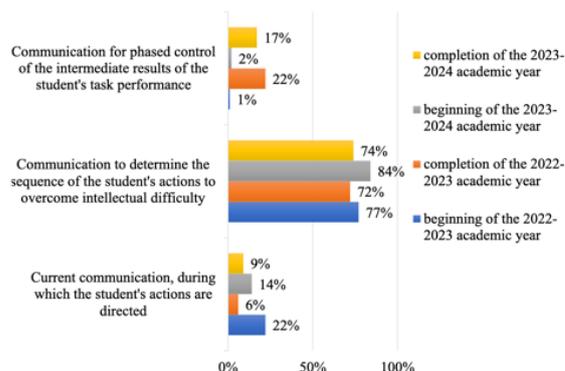

Figure 1. Students' choice of the type of communication with the lecturer, which, in their opinion, is the most effective, at the beginning of their studies and after the end of the academic year.

Скріншот сторінки статті, яку проіндексовано у наукометричній базі Scopus

Об'єкт дослідження: навчання в умовах інформаційної невизначеності й емоційних викликів.

Мета дослідження: виявити те, що найбільше турбує здобувачів освіти та сприймається ними як інформаційна невизначеність та емоційні виклики, які негативно позначаються на стані здоров'я та результатах навчання; розробити та експериментально перевірити в освітньому процесі закладів вищої освіти ефективність рефлексивних практикумів із поетапного переведення травмуючого стресу в мобілізуючий фактор особистісного розвитку та суб'єктивного благополуччя.

Установлено: здобувачі освіти пов'язують інформаційну невизначеність та емоційні виклики з тим, що відбувається: в країні (триває повномасштабне вторгнення російських військ на територію України), на роботі (оскільки поєднують навчання з роботою), під час навчання, в магазині, транспорті тощо. На інформаційну невизначеність та емоційні виклики, які відбулися в будь-якому місці, упродовж дня, здобувачі освіти реагують по-різному: без відчуття змін в організмі (2% опитаних), з неприємними змінами: головний біль (98%); підняття тиску (80,2%); підвищене серцевбиття (78,8%); дискомфорт у шлунку (45,6%); озноб у тілі (39,4%); почервоніння обличчя (22,2%); пітливість тіла (20,8%); скутість м'язів (12,6%); пітливість долонь (8,4%); дзвін у вухах (6,2%); зниження тиску (5,6%); потемніння в очах (4,2%); тремтіння рук (1%). Ігнорування цих станів знижує результативність навчання.

Досліджено, що з метою відновлення у здобувачів освіти оптимально доцільного перебігу процесів напруження і стомлення потрібно: 1) з'ясувати тривалість перебігу цих процесів; 2) виявити фактори, які викликають стани невпевненості та пригніченості; 3) проводити на початку практичних та семінарських занять п'ятихвилинні рефлексивні практикуми, які тренують у здійсненні рефлексії, коли її об'єктами є виявлені фактори; 4) під час рефлексивних практикумів передбачати перехід від індивідуальної до спільної рефлексії; 5) практикувати поетапне переведення травмуючого стресу в мобілізуючий фактор особистісного розвитку та суб'єктивного благополуччя в умовах інформаційної невизначеності й емоційних викликів із використанням матеріалів, розроблених авторами статті.

Цитування результатів дослідження: Miyer T., Palamar B., Palamar S., Khoruzha L., Vyshnivska N., Dubovyk S., Shpitsa R. Reflective practicum in the process of training students as a mobilizing factor of personal development and subjective well-being in conditions of information uncertainty and emotional challenges. *Wiadomości Lekarskie Medical Advances*, 2025. Vol. LXXVIII (5). Pp. 1099-1105.

Покликання на повний текст статті: <https://surli.cc/jiehm>

Tetiana I. Miyer et al.

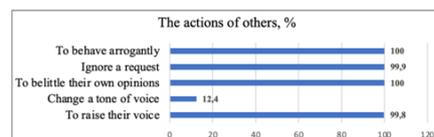

Fig. 2. The actions of others at the levels of production-labor, educational-training, and current-life functions that students perceive as emotional challenges

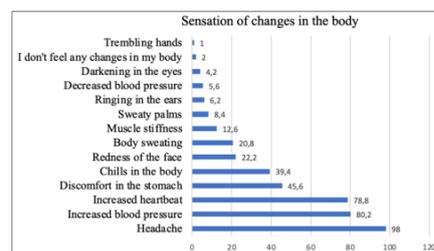

Fig. 3. Feelings of changes in the body of students caused by informational uncertainty and emotional challenges and established as a result of reflection deferred in time; %

0.05 and 0.01 (at p<0.01 and p<0.05) was calculated using the SPSS Statistics 27 statistical software package.

RESULTS

We found that optimal tension is subjectively perceived by students as an unstable process, since it is influenced by information uncertainty and various emotional challenges throughout the day. Students associate information uncertainty and emotional challenges with what is happening in the country (the full-scale invasion of Russian troops into the territory of Ukraine has been going on for the third year), at

work (such as the massive deployment of armed aggression against the Ukrainian people); the actions of others at the levels of production-labor, educational-training, and current-life functions (when others raise their voices at them, change their tone of voice, belittle their own opinions, ignore them with a request, and behave arrogantly (Fig. 2); the students themselves at the level of personal functions (being late for work, the bus, studying, a meeting).

Students react differently to informational uncertainty and emotional challenges that occur at any point during the day. A very small number of students indicated that they did not record changes in the body, while other students in-

Скріншот сторінки статті, яку проіндексовано у наукометричній базі Scopus